

С. П. МАТЮЩЕНКО*

ЛЮДИНА НА ТЛІ ЕПОХИ

Про історію Другої світової створено вже чимало творів: і художніх, і публіцистичних, і хронікально-документальних. Проте, глибшому усвідомленню та розумінню подій війни сприяють оповіді очевидців тих далеких подій. Саме таким є документальний фільм “Я там був не з власної волі”, створений за сценарієм Валерія Тетерятника.

Ця стрічка – розповідь людини, якій ще в юному віці судилося знати складної долі. Страшна звістка про початок війни, яка застала хлопчину, як і більшість радянських людей, зненацька, поневіряння на окупованій території, примусовий виїзд до Німеччини, тяжка праця на промислових підприємствах, участь в антифашистському підпіллі, перебування у концентраційних таборах – всього цього вистачило б не на одне життя. Та Станіслав Каунов особисто пройшов через усе це. А потім були ще пересильні табори, ГУЛАГ, недовіра радянської влади до колишнього остарбайтера.

Цікавим композиційним рішенням авторів стрічки є те, що спогади головного героя подаються на тлі хронікальних кадрів. І саме вони підсилюють враження від почутого. Глядач ніби поринає у ті часи і, якщо не сам стає співучасником виру подій, то гостро відчуває їх перебіг.

Нашого сучасника вже доволі складно чимось здивувати, але стає просто моторошно, коли бачиш людські голови, якимось дивним чином висушені за наказом дружини Генріха Гімmlера, чи цинічно взяті у рамки, немов акварелі, фрагменти людської шкіри із татуванням. Досить вражаючими є кадри зважування золотих зубів та щелеп, де рахунок йде не на одиниці, а на кілограми. Стомлені важкою працею остарбайтери, виснажені в’язні концентраційних таборів, сумні очі дитини, яка стала дорослою вже у 5 років, – все це не може не справити враження навіть на скептичного глядача.

Використані у фільмі технічні прийоми сприяють більш глибокому проникненню глядача у події. Дуже цікавим є своєрідний перехід від минулого до сучасності, коли кадр неначе перетікає з чорно-білого у кольоровий, з тогочасного у нинішній, і страшний за своєю цинічністю напис на головній брамі Бухенвальду “Jedem das Seine” (“Кожному своє”) стає більш виразним і красномовним.

У роботі над стрічкою автори використали значну кількість кадрів кінохроніки, частину яких було взято у Центральному державному кі-

* *Матющенко Світлана Петрівна* – головний спеціаліст сектору публікацій Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного.

нофотофоноархіві України ім. Г. С. Пшеничного. Це, зокрема, уривки з кінофільмів “Город Запорожье освобожден”, 1943 (од. зб. 5294), “Герои уходят в бессмертие”, 1959 (од. зб. 4862), “Великая Отечественная” режисера І. Григор’єва, худ. керівник Р. Кармен, 1979 (од. зб. 7295), окремі кадри з кіножурналів “Німецький тижневий огляд”, 1943 (од. зб. 3269, 3279), збірників кіносюжетів. Однак, слід зазначити, що кінострічка значно виграла б, якби основна сюжетна лінія була підкріплена більшою кількістю хронікальних кадрів.

Л. В. ЛЕГАСОВА*

НОВЕ ВИДАННЯ З ІСТОРІЇ РАДЯНСЬКОГО ПАРТИЗАНСЬКОГО РУХУ

Кентій А. Радянські партизани 1941–1944 : світло й тіні / Анатолій Кентій, Володимир Лозицький. – К., 2010. – 80 с. ; іл.

65 років тому завершилася Друга світова війна. Війна, в ході якої українському народові довелося пережити неймовірні труднощі, зазнати болючих втрат, і попри все – отримати унікальний досвід виживання і боротьби.

Для України війна була позначена не лише боями регулярних армій, які двічі прокотилися через наші землі, не тільки неймовірно жорстоким окупаційним режимом, не одним економічним визиском і терором, але й колосального розмаху партизанським рухом, безкомпромісним протистоянням партизанських армій і груп, які поряд із боротьбою з гітлерівськими окупантами займалися й взаємним винищенням.

Найчисельніший та найактивніший радянський партизанський рух мав низку своїх власних, притаманних лише йому особливостей, не позбавлених внутрішніх загадок та інтриг, конкуренції і взаємодопомоги. Незважаючи на те, що у повоєнні роки про радянських партизанів написали тисячі книжок, десятки тисяч статей, мільйонними тиражами видали спогади партизанських командирів, створили художні твори і кінофільми про народних месників, ми змушені констатувати, що для більшості мешканців сьогоденної України діяльність радянських партизанів залишається “незвіданою землею”. Відтак, приємно констатувати, що з’являються науково-популярні книги відомих українських архівістів, дослідників, людей, які впродовж багатьох років

* *Легасова Любов Володимирівна* – заступник генерального директора з наукової роботи Меморіального комплексу “Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років”.